

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Brukermedvirkning i barnevernet
User participation in child welfare

Markus Lerpold

Kandidatnummer 382

Bachelor i sosialt arbeid

Fakultet for helse og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltaking

Alternativ A

Antall ord 9898

Innleveringsdato: 03.06.2020

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

This thesis shows various barriers that prevent desired user participation for children in child welfare in Norway. This study addresses several different factors that may hinder the desired user participation. I will see perspectives from both from the child welfare workers and from childrens perspective. Factors like Power, expertise in talking to children, and time pressure are the main factors I've talked about in my articles. The Norwegian child welfare service is often criticized for either making too big decisions too early or making little too late. Thus, the child welfare system is subjected to cross-pressure from several sides. This has led to several unfortunate media outlets in recent years. Studies shows that to increase user participation its various barriers that still has to be worked with. The law amendment in 2018 has helped user participation for children in the right direction, but studies still show that there are important factors that need to be worked on to improve user participation in the future.

Innholdsfortegnelse

1.1	<i>Bakgrunn</i>	3
1.2	Forforståelse.....	4
1.3	Problemstilling og avgrensing	4
1.4	Brukermedvirkning og familieråd	5
2.0	<i>Metode</i>	5
2.1	Søkeprosessen	6
2.2	Kildekritikk.....	8
3.0	<i>Teori</i>	8
3.1	Barnevernets oppgaver.....	8
3.1.2	Endringer i barnevernsloven	9
3.2	Barns mening om brukermedvirkning	9
3.3	Hvorfor er brukermedvirkning viktig	11
3.4	Krysspress	12
4.0	<i>Mine forskningsartikler</i>	12
4.1	Intervju med barnevernsbarn	12
4.2	Maktutøvelse i brukermedvirkning	13
4.3	Å samtale med barn	14
4.4	Familieråd	15
4.5	Barnevernets oppfatninger av familieråd	16
5.0	<i>Drøfting</i>	17
5.1	Grunnleggende.....	17
5.2	Barnevernets utfordringer med brukermedvirkning	17
5.2.1	Tidspress	17
5.2.2	Maktrelasjoner	18
5.2.3	Kompetanse i det å snakke med barn.....	20
5.2.4	Hvor mye skal barn bli involvert?	21
5.3	<i>Barnets utfordringer med brukermedvirkning</i>	22
5.3.1	Å bli involvert	22
5.3.2	Utfordringer med språk	23
5.4	Familieråd	24
6.0	<i>Avslutning</i>	25
7.0	<i>Litteraturliste</i>	27

1.1 Bakgrunn

I 2018 ble barnevernsloven en rettighetslov, noe som innebar en rettighetsfesting av at barnet er hovedperson i egen barnevernssak. I lovendringen ble det tydeliggjort at barn har selvstendig rett til å medvirke i alle forhold som angår dem (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018). Lovendringen skulle styrke at flere barn blir klar over deres rettigheter og rett til medvirkning i egne barnevernssaker. For at barn skal få god og ønsket hjelp til å forstå rettighetene sine og utøve medvirkning i barnevernssaker må barnevernet høre på barnas beskrivelse av egen opplevd livssituasjon. Allikevel viser undersøkelser at i 4 av 10 barnevernssaker snakker ikke barnevernet med barn selv om det er lovpålagt å gjøre. I en fjerdedel av sakene har ikke de ansatte begrunnet hvorfor de ikke har snakket med barnet slik de er lovpålagt til å gjøre (Mossing, 2020).

Barnevernet er en av få yrkesgrupper der en skal utøve profesjonell hjelp og medmenneskelighet, samtidig som den ansatte har som oppgave å utøve samfunnsmessig styring og kontroll (Levin, 2015, s.36). Det oppstår ofte et spenningsfelt når en skal utøve både hjelp og kontroll. Det er ofte vanskelig å utøve kontroll samtidig som man skal hjelpe. Dette er fordi forhold en skal kontrollere ofte har skjedd eller skjer når barnevernet ikke har innsyn (Levin, 2015, s.37).

I 2019 gikk barnevernstjenesten gjennom i overkant av 58 000 bekymringsmeldinger.

Omkring 55 000 barn og unge mottok hjelp fra barnevernet samme år. Det viser at dette et tema som angår mange barn og deres familier (Bufdir, 2020).

Barnevernet jobber også målrettet med organisasjonen for tidligere barnevernsbarn, som heter «Barnevernsproffene», for å få et vellykket samarbeid med barn og deres familier (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016, s.26). Til tross for dette ser vi til stadighet negative saker om barnevernet i media der familier føler de ikke har blitt hørt. I en stor rapport mener tilsynsførere at brukermedvirkningen har vært for dårlig i flere av sakene (Skogstrøm, 2019). Norge har også blitt dømt en rekke ganger i den europeiske menneskerettsdomstolen i

Strasbourg. Dette kan svekke det Norske barnevernet sitt omdømme i befolkningen (Søvig, 2020).

1.2 Forforståelse

I studiet har mitt engasjement for rettferdighet og å hjelpe de som har ulike utfordringer i samfunnet blitt styrket. Det å ha vokst opp med en multifunksjonshemmet søster som har hatt utfordringer med å bli hørt og forstått har også formet meg, og betydd mye for meg. Jeg har erfart at det å sette seg inn i andre sitt liv, og å forstå hva som er behovet til enkeltmennesker er utfordrende uten god kommunikasjon. I løpet av studiet har jeg på ulike måter fått stadfestet og styrket betydningen av å inkludere brukerne sitt perspektiv, gjennom rollespill, der vi studenter har delt personlige historier, i undervisning der vi har lært ulike teorier, og i min praksisperiode på NAV i møte med brukere. Å få frem behovene, ønskene, og behovene til en bruker er vanskelig uten å kommunisere med dem, og å utforske utfordringene de har sammen med dem.

1.3 Problemstilling og avgrensing

Problemstillingen min i oppgaven er hvilke barrierer kan være med på å hindre ønsket brukermedvirkning i barnevernet? Denne problemstillingen skal jeg se på både fra barnets perspektiv og de ansattes perspektiv. Jeg skal også ta for meg familieråd som metode for å drøfte om den kan være med på å bedre barns brukermedvirkning.

I oppgaven skal jeg se på ulike faktorer som gjør brukermedvirkning for barn utfordrende i samarbeid med barnevernstjenesten. Jeg skal se perspektivene fra både barna sin side og fra barnevernsarbeiderne sin side. Faktorer som makt i barnevernet, kompetanse i å kommunisere med barn og samarbeid med barn skal drøftes gjennom ulike forskningsartikler. Jeg har valgt å inkludere familieråd som en modell som skal drøftes for å se effekten av innenfor brukermedvirkning. Jeg skal også ta med et historisk perspektiv på hvordan barns rettigheter har vært og hvordan lovendringene har vært de siste tiårene.

I oppgaven tar jeg for meg barn som er gammel nok til å si sin egen mening frem til de er 18 år. En hovedregel er at barnet skal være fylt 7 år eller være moden nok til å ta egne beslutninger.

1.4 Brukermedvirkning og familieråd

Medvirkning betyr at barna skal få nok informasjon, tilpasset informasjon, og mulighet til å uttrykke sine synspunkter. Det er også bestemt at barnets synspunkt, hvor stor grad barnevernet har lagt på deres meninger, og hva barnets beste er skal være vurdert i vedtak gjort av barnevernstjenesten (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018).

Det finnes ulike metoder innenfor barnevernet som kan styrke barns rett til medvirkning. I denne oppgaven har jeg valgt å ta for meg familieråd. Her bruker jeg en rapport fra 2020 som handler om familieråd i barnevernstjenestens arbeid med akuttsaker for å definere familieråd. Rapporten henviser til Vik (2009) som definerer familieråd som en metode som handler om å inkludere den utvidede familien til å finne løsninger på et problem og være med på å gjennomføre løsningen selv. Prosessen deles inn i tre faser: planlegging, gjennomføring av familierådet og oppfølging. Kjernen i familieråd er familierådsmøtet. I familierådet er hensikten at barnets meninger og ønsker skal inngå i situasjonsbeskrivelsen og i arbeidet med å finne gode løsninger som skal bedre familiens, og spesielt barnets situasjon (Slettebø, Paulsen, Christoffersen, Aadnanes, 2020, s.13). Filosofien bak familieråd ble etablert i New Zealand og er blitt tatt i bruk som beslutningsmodell i barnevernet over hele verden. I den nordiske modellen av familieråd har barns medvirkning vært særlig vektlagt.

De fem prinsippene for anvendelse av familieråd i Norge er:

1. Den utvidete familien trekkes inn
2. At den utvidete familien skal drøfte problemstillingene alene
3. Bruk av nøytral koordinator
4. At handlingsplaner skal godkjennes
5. Barns deltakelse (Slettebø et al., 2020, s.13)

2.0 Metode

Metode er fremgangsmåten vi bruker i en undersøkelse. Begrunnelsen for valg av en metode, er at den egner seg til å belyse problemstillingen på best mulig måte, og samtidig er faglig

interessant (Dalland, 2017, s. 51). I oppgaven har jeg valgt en litteraturstudie, siden jeg fant tilstrekkelig med god faglitteratur til å besvare min oppgaves problemstilling.

I en litteraturstudie bruker en allerede eksisterende kunnskap (Støren, 2010, s.13). **Dermed skaper litteraturstudien ingen ny kunnskap.** En litteratur studie kan likevel gi nye erkjennelser ved at en tar for seg ulik litteratur og sammenligner den (Magnus og Bakketeig 2002, sitert i Støren,2010, s.13). Litteraturstudie er å systematisere kunnskapen vi har. Å systematisere kunnskap betyr å søke den, samle, vurdere og sammenfatte teorien en har valgt (Støren, 2010, s.13). Siden jeg var interessert i barn og barnevernsarbeidere sin opplevelse av hvordan medvirkning fungerer har jeg valgt å bruke litteratur som bygger på kvalitative metoder som intervju. Mitt litteraturstudium bygger også på et kvalitativ tilnærming ved at jeg tar for meg et fåtall forskningsartikler, og at jeg går i dybden på et avgrenset område innenfor barnevernet (Dalland, 2017, s.53).

I både forskningsartikkel og empirisk teori brukes fenomenologisk perspektiv for å frem hva barn og barnevernsansatte føler om brukervedvirkning (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015, s. 44). Det brukes også hermeneutisk perspektiv for å analysere fortolkninger både for barn og barnevernsansatte (Ebstrup, 2012).

2.1 Søkeprosessen

For å finne forskningsartikler brukte jeg søkemotoren «Oria». Oria er den største databasen med litteratur som jeg har tilgang til. Både norske og engelske ord ble brukt i søkeprosessen. Sentrale søkeord som ble brukt er Barnevernet AND Child welfare, medvirkning AND empowerment, barn AND children, makt og maktutøvelse og familieråd. Med hjelp av de nevnte søkeordene fant jeg frem de fem forskningsartiklene. Underveis i søkeprosessen vurderte jeg at å bruke det fenomenologiske og hermeneutiske perspektivet var nyttig for å bruke i oppgaven som nevnt i kapittel 2.0

Basert på problemstillingen ønsket jeg først å finne barns oppfatning av brukervedvirkning i barnevernet. Den første artikkelen jeg fant bruker er en artikkel om barns erfaringer med brukervedvirkning i barnevernet fra 2016, skrevet av Victoria Paulsen som har doktorgrad innenfor sosialt arbeid. Artikkelen gjør rede for intervju med 45 ulike barnevernsbarn sin oppfatning av brukervedvirkning i barnevernet. Hun intervjuet barn som både hadde vært

med institusjons/miljøarbeider tiltak og barn som hadde vært med i oppsøkende sosialt arbeid tiltak. At Paulsen intervjuer 45 personer anser jeg som et såpass stort datamateriale at det gir funnene i artikkelen en høy grad av gyldighet.

Videre ønsket jeg å innhente informasjon om familierådsmodellen jeg ønsket å drøfte for å bedre brukervedvirkning for barn og unge. I Oria fant jeg artikkelen «Familieråd – frigjørende sosialt arbeid innenfor en manualbasert modell?» fra 2016. Denne artikkelen er skrevet av Sidsel Nadtland, professor på Høyskolen i Oslo & Akershus og Ira-Malmberg-Heimonem, førsteamanuensis på samme skole med relevant utdanning. Artikkelen drøfter sosialarbeideren sin rolle i forhold til barns myndiggjøring og hvordan brukervedvirkning blir fremmet i familieråd.

Jeg ønsket også å se på maktaspekter mellom bruker og de ansatte i barnevernstjenesten. Med dette formål fant jeg artikkelen til «Brukervedvirkning og maktutøvelse – ungdom som medspiller og motspiller i barnevernet» fra 2016. Artikkelen er skrevet av Gro Jensen, førsteamanuensis på Institutt for barnevern og sosialt arbeid ved Universitet i Tromsø. Jensen hadde intervjuet seks barnevernsarbeidere i deres arbeid med ungdommer over en toårsperiode. Forfatteren fulgte også tett tre ungdommer i nettverksmøter, og observerte de voksne i samtale med ungdommene. Forskningsartikkelen drøfter to forskningsspørsmål: Hvordan maktutøvelse påvirker barns muligheter medvirkning, og hvordan kunnskap om makt i barnevernet kan bedre handlingsrommet i barnevernet og forbedret praksis.

Videre ønsket jeg å drøfte kompetansen til barnevernsarbeidere til å kommunisere med barn. Karin Aas sin artikkel «Å samtale med barn i barnevernet er mye mer enn bare å snakke med...» fra 2013 er den eldste artikkelen jeg har med i min oppgave. Aas er høyskolelektor og klinisk sosionom på Høyskolen i Oslo og Akershus, og hovedproblemstillingen hennes var å se på hvordan en kan øke barnevernsansatte sin kompetanse med å snakke barn. For å belyse problemstillingen observerte hun et barnevernskontor over to år, og i det tidsrommet hadde hun selv veiledning med spesialpedagog Anne Kirsti Ruud 1-2 ganger i måneden.

I tillegg har jeg brukt empiriske forskningsfunn fra boken «Barnas Barnevern» fra 2018, basert på barnevernsbarn sine egne erfaringer. Barna har fått hjelp av forfattere og faglig utdannede til å skrive denne boken om barns rett til brukervedvirkning. Videre bruker jeg Tor Slettebø's bok «Brukervedvirkning i barnevernet»(2007). Slettebø sitt arbeid er og brukt mye

innenfor familieråd. Utenom dette har jeg brukt lovverket. Når en ser på utviklingen gjennom årene viser det viktigheten av å ha oppdatert fagstoff til bruk i oppgaven.

2.2 Kildekritikk

I en litteraturstudie er det viktig å være kildekritisk (Dalland, 2017, s.150). Barnevernet er i kontinuerlig endring, da er det viktig å ha nye og oppdaterte kilder som tar opp dagsaktuelle tema. Utfordringen har vært å vurdere om litteraturen jeg har funnet er relevant. Da brukte jeg eksklusjonskriterier for å sortere ut forskningsartikler eldre enn ti år gamle. Jeg fant fire artikler som var nyere enn fire år gammel. Den eldste artikkelen jeg har er syv år gammel, men den ble sjekket om mot nyere empirisk forskning og derfor vurdert som relevant.

Jeg har dessuten vektlagt å bruke fagfelleverderte tidsskrifter i oppgaven. . Da vet jeg at artiklene jeg har brukt har blitt vurdert av minst en forsker som ikke har tilknytning til tidsskriftet som har blitt laget (Kildekompasset, 2015). Forfatterne av forskningsartiklene har alle relevant sosialfaglig utdanning som gjør at kildene jeg bruker har høy reliabilitet. Dette begrunner jeg også med at jeg har brukt søkemotoren Scopus der man kan se hvor mange ganger en forfatter har blitt referert til i andre sine tekster. Resultatene viser at mange har blitt brukt i sosialfaglig kontekst av mange ulike forfattere de siste årene.

3.0 Teori

3.1 Barnevernets oppgaver

Barnevernet ble opprettet for at alle barn og unge skal ha omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter i sine hjem. Barnevernet sitt ansvar og arbeidsoppgaver er nedfelt i barnevernloven (17. juli 1992 nr. 100). Barnevernstjenesten er i dag kommunalt styrt. Målet med barnevernet er at de skal ta vare på de mest utsatte barna. Barnevernet skal hindre at barn og unge lever under omsorgssvikt, og at barn og unge ikke skal lide av fysisk og psykiske overlast. Barnevernet har en lovpålagt plikt til å sette i gang undersøkelser hos barn som ikke lever under gode og trygge forhold. I Norge er det også slik at privatpersoner eller ansatte som arbeider med barn, og som mistenker at barn opplever omsorgssvikt, oppfordres til å melde fra til barnevernet (Bufdir,2020). Mottar barnevernet en bekymringsmelding, så har barnevernet en lovpålagt plikt til å gjennomgå meldingen, og om nødvendig gjennomføre en

nærmere undersøkelse senest innen 3 måneder (Regjeringen, 2001). I forbindelse med en bekymringsmelding kan barnevernet iverksette ulike tiltak. De skal bidra med hjelp og støtte i hjemmet når det er behov. Barnevernet har derimot en plikt til å gripe inn om støttende tiltak ikke fungerer, og problemet er så stort at barnet blir skadelidende av å bo hjemme hos sine foreldre (Regjeringen, 2001). Forskning viser at omsorgssvikt i tidlig alder blant annet kan skade hjernens utvikling i betydelig grad (Kvittingen, 2015). Det fremkommer her at barnevernet har to oppgaver. Ene er å ivareta og andre er at det er en kontrollinstans.

3.1.2 Endringer i barnevernsloven

1 Juli 2018 kom det flere endringer i barnevernsloven i Norge. De bygger på de ulike oppgavene barnevernet har fra før, men hjelperrollen i forhold til barn og familier har kommet mer i fokus. Den nye barnevernsloven betegnet som en rettighetslov. Med denne lovendringen ble barnet rettslig sett hovedpersonen i sin egen barnevernssak, som nevnt i innledningen. Barnevernet er pålagt å gi hjelp og tiltak til barn og foreldre. Med lovendringen lovfestes også barnet sin rett til nødvendige barnevernstiltak når vilkårene er oppfylt. Hensikten med lovendringen er at familien blir mer bevisst på at barnet har rettigheter og i den forbindelse kan oppsøke hjelp. Loven styrker også barns rett til medvirkning. Barn har nå en selvstendig rett til å medvirke i alle forhold som gjelder barnet. Det betyr at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon slik at de har mulighet til å si sine synspunkter. Det er også vedtatt at barns synspunkter skal bli med i vedtakene som barnevernstjenesten og fylkesmannen fatter i en sak. Formålet med loven har også blitt endret med en utdypning til at barnevernstjenesten skal møte barn og deres familie med trygghet, kjærlighet og forståelse (Barne- og likestillingsdepartementet, 2018).

3.2 Barns mening om brukermedvirkning

I Norge opplever mange barn at det er vanskelig å forstå ordet medvirkning. Spør en barnevernsarbeidere rundt om i landet får en ulike svar på hva de definerer barns medvirkning som. Mange opplever da at det er vanskelig å forstå ordet medvirkning som er et så viktig begrep i ulike barnevernssaker. Når barn mener at de voksne skal samarbeide med barn mener de ulike punkter (Toresen & Steinrem ,2018, s. 64-65).

1. Barnet får nok og nyttig informasjon. Barnet må vite hva de voksne har lov til. Veldig mange barnevernsbarn rundt om i landet har ikke visst hva voksne og andre personer kan gjøre med et barn. De har ikke vist at de kan få hjelp for psykisk og fysisk vold. De må erfare at samarbeid kan fungere. Om et barn merker at informasjon blir holdt tilbake kan tillitten svekkes kraftig (Toresen & Steinrem, 2018, s.65-66)
2. Barn får snakke trygt med barnevernet. Det er viktig at barnevernsarbeideren klarer å etablere et godt forhold til barnet. Dersom det ikke er etablert et godt og trygt forhold, vil mange barn i vanskelige situasjoner unnlate å fortelle de viktigste tingene om livet sitt. Dette er ofte informasjon som er viktig for et vellykket samarbeid og et godt resultat i den aktuelle situasjonen (Toresen & Steinrem, 2018, s.67)
3. Barn får være med å bestemme. Barna ønsker å bestemme mer med flytting og kontakt. Hvis et barn skal flytte til en institusjon eller fosterhjem ønsker de mer innflytelse. Når et barn flytter fra sitt eget hjem blir det en veldig stor endring i livet deres. De må gjerne gå på ny skole, få nye venner og bo et annet sted. Dermed ønsker de å ha mer innflytelse på hvor stor kontakt de vil ha med familie, søsken osv. Enkelte vil ha mer kontakt med familien enn foreslått, mens enkelt vil ha mindre kontakt enn foreslått av barnevernet. Når et barn skal tilpasse seg et nytt sted er det viktig at de blir hørt og sett (Toresen & Steinrem, 2018, s.70).
4. Barnet får mulighet til å bidra i dokumentasjon. Endringene i barnevernloven vektlegger som nevnt barnevernet ansvar å inkludere barna i dokumentasjonen. Når barn leser sitt eget referat ønsker de å kjenne seg igjen i det som refereres. De ønsker også at deres egne meninger skal komme frem med sine egne ord. Om dette følges styrker det muligheten til å beholde tillitt til barnevernet. Det er også viktig å unngå at barn kan slippe å bekymre seg for at dokumentasjonen kun blir et dokument som inneholder de voksnes synsing og ord som barn ikke forstår (Toresen & Steinrem, 2018, s.71-72).
5. At barn får mulighet å gi tilbakemelding. Barns opplevelse av barnevernet er viktig for at barnevernet skal utvikle seg til å bedre. Det er også med på å bidra at barnevernet

oppfattes for trygt og samarbeidende for barn. Kontaktpersonen til barnet har et ansvar for å be barn om regelmessige tilbakemeldinger. Ting de ønsker tilbakemelding på er om barnevernet kan gjøre noe annerledes i samtale med barna. Tilbakemeldingen må brukes i barnevernet for å lære og tilpasse seg slik at samarbeidet fungerer optimalt (Toresen & Steinrem, 2018, s.72).

3.3 Hvorfor er brukervedvirkning viktig

Det er flere grunner til at brukere nå har rett til deltakelse og innflytelse i egen sak. Økt demokratisering i samfunnet er en viktig årsak til at brukervedvirkning står sterkere. De sosiale bevegelsene og borgerrettsbevegelser i USA i 1960 årene, og kvinnebevegelsen er viktige aspekter som har bidratt til økt demokratisering i samfunnet, og at alle skal ha autonomi og mulighet for å påvirke de vilkår som former deres levevilkår i et aktivt medborgerskap. Medborgerskap betyr ideelt sett ivaretagelse av rettigheter og plikter og samfunnsmessig deltakelse der du føler en tilhørighet til samfunnet du lever i. For sosiologen T.H Marshall betydde medborgerskap likhet i samfunnet (Seim, Slettebø, 2008, s.22-23). En annet element som en må nevne er synet på barndom og på barns status og rettigheter har endret seg. Barndommen ses nå som et verdifull tid i livet, og ikke bare en periode i livet der barna blir forberedt og opplært til voksenlivet. Barn og unge blir nå sett på som et subjekt som skal bidra til å utforme sitt eget liv, og påvirke ulike ting som angår deres livssituasjon. Disse endringene må sees i tråd med lovendringene som er forklart ovenfor (Seim, Slettebø, s.24)

Peyrot (Rønning og Solheim 1998:41) har delt inn brukervedvirkning i fem ulike faktorer.

1. Å bestemme om et problem eksisterer,
2. Å definere hva problemet gjelder,
3. Å avgjøre om det skal gjøres noe med problemet,
4. Å velge ulike former for hjelp
5. Å initiere, vedlikeholde eller avslutte kontakter. Dette er ulike faser der brukerne har mulighet til å bestemme i hjelpeprosessen (Seim,Slettebø, 2008, s.29).

En annen viktig årsak er at barn er ekspert på sine egne liv. Ekspert defineres som at det er ekspert på egne opplevelser og/eller traumer. (Redd Barna, 2013, s.1). Slettebø (2008) sier at barn må gi en reell innflytelse. Dette er ikke det samme som at barn skal bestemme alt, men de skal bli hørt og forslagene skal bli tatt hensyn til. Partnerskap er et ideal om ofte blir lagt til

grunn som ideal for brukermedvirkning (Slettebø, 2008). Det vil si at brukerens livserfaringer og opplevelser, og barnevernsarbeideren sin faglige kunnskap blir lagt vekt på, og løsninger blir forhandlet frem i felleskap når det er mulig.

Erfaringer barn har gjort seg opp igjennom ulike møter og opplevelser med barnevernet er verdifull. Med den nye lovendringen i 2018 så er barna hovedpersonen i sin egen sak, er det viktig å høre på hovedpersonen sine opplevelser og synspunkter (Regjeringen, 2018). Dette er kunnskap barna sitter på som ikke kan fanges opp av teori og forskning. Barnas synspunkter er også kunnskap og perspektiver som kan bli brukt for å bedre systemene og skape bedre løsninger til kommende barnevernsbarn som kommer til å ha bruk for hjelp og støtte fra barnevernet (Barnevernsbarna, 2019).

3.4 Krysspress

Barnevernet er innenfor et unikt område der en opplever krav fra ulike instanser. Barnevernet opplever mediasaker der barnevernet får kritikk for å ha enten tatt beslutninger for tidlig eller at barnevernet tok beslutninger for sent (Schonfelder, Andersen, Kane, 2018, s.13). Nylig har det nå vært artikler på barnevernet som har gjort feil og fratatt omsorgen på feil grunnlag. (Hansen, 2020). Det har også vært artikler på at barnevernet har gjort for lite og kommet med tiltak for sent i saker (Nielsen, Skogstrøm, Toresen, 2020). En undersøkelse fra FO viser at 80% av de ansatte i barnevernet mener at de ikke har nok tid til å utføre godt barnevernsarbeid i hverdagen (Fellesorganisasjonen, 2019).

4.0 Mine forskningsartikler

4.1 Intervju med barnevernsbarn

Den første artikkelen jeg vil ta med i oppgaven er et intervju med 45 barnevernsbarn på hvor mye de ble involvert og fikk sjansen til å medvirke i sine saker (Paulsen, 2016). Barna ble rekruttert av to barnevernsinstitusjoner og resultatene av intervjuene viser at mange beskriver at de har fått knapt med informasjon, og at de har blitt lite involvert. Enkelte ungdommer sa at ingen hører på oss, og at ingen bryr seg om hva vi sier. Det kommer også frem at barna ønsker å bli hørt mer av barnevernet, og at deres meninger skal bli tatt seriøst. Det er viktig å

presisere at selv om de fleste opplevde liten grad av medvirkning så fins det eksempler på at blant de 45 som ble intervjuet så var det flere som opplevde at de fikk medvirke i sin egen sak. Når de nevnte hvilke saker som ble trukket frem var det flere faktorer som var gjennomgående i deres svar. Relasjon er et stikkord som var gjennomgående i deres svar. Den må bygges på tillitt og respekt for hverandre, og at barnevernsbarna må få en opplevelse av at det de sier blir lyttet til, og at barna sin stemme er viktig (Paulsen, 2016).

En annen ting som kommer frem gjennom undersøkelsen er at relasjonen til de ansatte i ulike tiltak er bedre enn saksbehandlere. En faktor kan handle om makt og hvilke beslutninger de ansatte kan ta i ulike situasjoner. Det finnes også unntak her. Dermed finnes det også flere forklaringer med tanke på saksbehandler og møtepunkter. Kontinuitet er viktig for å skape relasjon (Paulsen, 2016).

4.2 Maktutøvelse i brukermedvirkning

En annen artikkel jeg skal bruke er «Brukermedvirkning og maktutøvelse- ungdom som med og motspiller i barnevernet». Denne artikkelen bygger på to problemstillinger. Artikkelen dreier seg om hvordan maktutøvelse i barnevernet konstruerer ungdommens medvirkningsrom, og hvordan økt kunnskap og kompetanse om åpne og skjulte maktformer kan forbedre praksis. Artikkelen deler inn barna i to grupper. Som medspiller og som motspiller i barnevernet. Med dette mener jeg at du er medspiller i barnevernet når du oppnår en god relasjon fra starten av. Med motspiller mener jeg når barnevernsarbeideren ikke oppnår en god relasjon fra begynnelsen av (Jensen, 2016).

Artikkelen forklarer at når du er et barn som er medspiller i barnevernet bidrar det til at han blir tatt på alvor av de ansatte. De utforsker synspunktene hans, lytter til hans egne meninger om løsninger som kan bedre hans egen situasjonen. Dette fører til maktutøvelsen i barnevernet bidrar til at barnet får den ønskede medvirkning i sin egen situasjon. I artikkelen bruker forfatteren en gutt med navn Robert som eksempel. Han foreslår blant annet ønske om å snakke med psykolog. Med dette ønsker han å endre situasjonen sin og viser ønske om positiv utvikling. Dette er noe som bedrer samarbeidsprosessen med barnevernet. Ofte flyttes da fokuset fra å endre systemene i livet til gutten til individet selv og hvordan personen selv kan tilpasse seg samfunnet. Maktutøvelsen i samhandling mellom barnevernet og gutten blir mer skjult da han konstrueres til en medspiller (Jensen, 2016).

Motspiller handler om når barn ikke er positiv til ulike ting. Har en lyst til å droppe ut av skolen viser at undersøkelsene at barnet sitt medvirkningsrom blir innskrenket. De utforsket ikke om guttens tanker om hvorfor han ville slutte, og hvilke tiltak som kunne gjøres for å bedre situasjonen. I følge informantene i artikkelen er det de voksne sin problemforståelse som konstruerer barnet sitt medvirkningsrom. I en ideell medvirkning i barnevernet baserer det seg på dialog mellom de involverte. I denne saken ble det utviklet seg til en overtalelses praksis. Dette betegnes ofte som subtil manipulering som er et kjennetegn med overtakelse. Han kan få mulighet til å påvirke på enkelte områder, men med et mål om at han uansett skal fortsette på skolen. Dette betegnes som skjult maktutøvelse som blir fremstilt som hjelp og støtte (Jensen, 2016).

Som nevnt blir det flere etiske dilemmaer som blir tatt opp i denne artikkelen. Når ungdommen/barnet har problem av en såpass alvorlig grad kan det skapes flere etiske dilemmaer med tanke på barns medvirkning. Noe av grunnen kan forklares med tanken om å beskytte barnet, og i tillegg et arbeidspres og tidspress som barnevernsarbeideren kjenner på kontinuerlig. Artikkelen peker da på at det blir viktig å tydeliggjøre hvilke rettigheter ungdommen har til å medvirke i sin egen sak. For et vellykket samarbeid er det viktig at ungdommen mottar sterk støtte fra de profesjonelle som utforsker og spør, at informasjon blir lagt frem på en forståelig måte. Funn i studiet tyder på at i enkelte situasjoner kan en talsperson for ungdommen være til fordel for at samarbeidet fungerer godt. Forfatteren sitt hovedsynspunkt og funn er at barnevernsarbeidere må ha bedre kompetanse på kunnskaper om åpen og skjult maktutøvelse i barnevernet for å forbedre medvirkning til barn og unge i ulike saker (Jensen, 2016).

4.3 Å samtale med barn

En annen artikkel jeg vil bruke er Karin Aas sin artikkel som kalles for «Å samtale med barn i barnevernet er mye mer enn bare å snakke med ...» – Erfaringer fra et kompetanseutviklende prosjekt i praksis. Den handler om at barn ofte føler de ikke blir hørt i sammenhenger der barnevernet skal ta avgjørelse som angår barnet selv (Aas, 2013). Problemstilling i prosjektet var hvordan å øke barnevernets kompetanse med å samtale med barn. Her blir sentrale temaer drøftet som om veiledning i praksis kunne være en god arbeidsform, hvordan opplevde barnevernsarbeiderne sin egen utvikling, og hva la de i det å snakke med bedre med barn

selv?. Under kollegaveiledningen ble det lagt fokus på situasjonen barnet er i, og hvilken betydninger ulike forståelsesmåter og fremgangsmåter ville si for den enkelte situasjonen. I veiledningen ble også betydningen for barnevernsarbeideren drøftet med bakgrunn av valg av fremgangsmåte (Aas, 2013).

Det forfatteren mener med «å samtale med barn er mye mer enn å bare snakke med dem» kan forstås på ulike måter. I denne sammenhengen fokuserer forfatteren på hva som må til for å ha en god profesjonell samtale med barnet (Aas, 2013). Et element som trekkes frem er at hvert enkelt barn må forstås individuelt. I en arbeidsdag i barnevernet er hverdagen ofte preget av tidspress, formalisering, byråkrati og saksbehandling kan barnet få mindre fokus enn ønskelig. Gjennom undersøkelser kommer det frem at saksbehandlere opplever lite fleksibilitet til å gjennomføre samtaler på ønskelig måte. Med stort press fra flere ulike instanser kan dette gå utover barnevernsarbeiderne sin utøvelse i ulike saker, og deres refleksjon på hvorfor de opptrer slik som de gjør (Aas, 2013).

Å samtale med barn betegnes som praktiske kunnskaper som utvikles når det gjennomføres i praksis (Aas, 2013). Dette er ikke lett å overføre direkte fra kunnskapen man lærer i utdanning til jobb. Derimot gir teorien du lærer et godt grunnlag til at kunnskapen integreres i din praktisk kunnskap, gjerne uten at du er klar over det. Å få veiledning fra de som deltok i prosjektet med fokus på barnets situasjoner fant deltakerne som nyttig. Det ga nye refleksjoner og tanker på kvaliteten i arbeidet de utførte i sitt eget arbeid. Både nye perspektiver som kom frem og egne integrerte perspektiver som man ikke tenkte på kom frem i tankene (Aas, 2013). Et annet prosjekt som blir nevnt i artikkelen er at mange barnevernskontor har sendt en eller to ansatte på kurs for å utvikle kompetanse med å snakke med barn. Tanken var da at de skulle videreformidle kunnskapen de hadde fått under kurset til de andre på arbeidsplassen. Artikkelen stiller da spørsmål om at det har noen realistisk effekt når en ikke har videre oppfølging på alle ansatte. De peker på at det er vanskelig å innarbeide nye arbeidsmåter når du har en travel arbeidsdag fra før, og har en innarbeidet måte å jobbe på. Dermed anser forfatteren det som urealistisk at det er nok tid og kapasitet til å få utbytte av kompetansehevingen. (Aas, 2013).

4.4 Familieråd

Den andre artikkelen jeg skal bruke i oppgaven er «Familieråd – frigjørende sosialt arbeid innenfor en manualbasert modell?». Det som er unikt med familieråd er at mennesker som til vanligvis ikke involveres i diskusjoner og beslutninger innenfor barnevernstiltak får mulighet til å påvirke egen sak som nevnt i begrepsforklaring. Denne modellen kan være positiv for å bedre relasjonen i familien og nettverket som har møtt flere utfordringer over lang tid (Natland & Heimonen, 2016). Det er uansett viktig å presisere at det kan være forskjell å bli hørt og at ting blir bedre. Derimot tyder forskningen på at modellen øke mental helse og livskvalitet, samt at det synes å være resultat av mestring og felles samhold på grunn av reell maktoverføring fra det profesjonelle til hovedpersonen (Natland & Heimonen, 2016). Denne artikkelen tar opp flere sentrale tema i forhold til oppgaven min. Sosialarbeideren sin rolle kan skape noen utfordringer innenfor maktaspekter. At den profesjonelle må dele makten med det private nettverket kan skape utfordringer. Med dette mener jeg at rollen snus til at nettverket går fra klient til ekspert, og barnevernsarbeideren går fra ekspert til tilrettelegger (Natland & Heimonen, 2016). Artikkelen tar opp dilemmaer som kan oppstå når en barnevernsarbeider mister makt og kontroll, og gir den makten til bruker/klienten. Forfatteren trekker linjer mellom familieråd som metode og maktforskyvningen den gir, og hvilke utfordringer den kan gi for utførelse av et godt familieråd (Natland & Heimonen, 2016).

4.5 Barnevernets oppfatninger av familieråd

Artikkelen til Saus, Strandbu og Jenssen (2017) tar for seg forståelsen av familieråd i forhold til barnevernets organisering. Metoden har vokst frem på bakgrunn av demokratiseringsprinsippet og tanken om brukermedvirkning. Artikkelen baserer seg på refleksjoner og erfaringer fra barnevernsarbeidere om familieråd. Det ble intervjuet 16 barnevernsarbeidere ett år etter de gjennomførte familieråd. Syv av disse hadde nylig tatt over saken de skulle følge under familieråd. Hensikten var å finne ut hvordan barnevernsarbeidere fulgte opp handlingsplanene de satt opp, og hvordan beste var blitt bevart. Resultatene viser at barnevernsarbeidere tillegger familieråd ulik verdi og mening. De fleste av de intervjuede var positiv til familieråd som metode, men trakk frem tid og organisering som en faktor til at de ikke maktet å følge opp handlingsplanen som ønsket (Saus et al., 2017).

5.0 Drøfting

Jeg skal nå drøfte problemstilling min som er hvorfor ikke barnevernsarbeidere får til brukermedvirkning på en tilfredsstillende måte. For å belyse problemstillingen skal jeg drøfte funn jeg har gjort i mine forskningsartikler. Dette skal jeg videre knytte opp mot teorien jeg har beskrevet i teoridelen.

5.1 Grunnleggende

At barn vokser opp under omsorgssvikt med tunge psykiske og/eller fysiske problemer kan være veldig skadelig for barnet (Bufdir, 2020). Forhold som skjer under oppveksten kan blant annet være med på å skade hjernens utvikling (Kvittingen, 2015). Dermed er barnevernets samfunnsmandat viktig for å sikre barn trygge og gode oppvekstvilkår (Bufdir, 2020). Å oppdage problemer tidlig, og finne gode løsninger viser seg å kunne reversere skadene barn og unge har levd med i sine første år (Kvittingen, 2015).

5.2 Barnevernets utfordringer med brukermedvirkning

5.2.1 Tidspress

Som nevnt er barnevernet under krysspress fra flere kanter.

For å få til ønsket brukermedvirkning er kapasiteten til hver enkelt arbeider en viktig faktor. Undersøkelsene til Fellesorganisasjonen (2019) viser at fire av fem ansatte føler seg overarbeidet. Når barnevernets ønske om større bemanning blir avvist av regjeringen må en se på ulike løsninger (Fellesorganisasjonen, 2019). Dermed blir det viktig å se på faktorer som kan lette arbeidspresset til de ansatte. Å heve kompetansenivået til de ansatte i det å snakke med barn kan tyde på å hjelpe (Aas, 2013). Dette kan sees i sammenheng med Toresen & Steinrem, (2018) skriver om at barn samarbeider og snakker når de føler at omgivelsene er trygge. Ved å skape tillitt til barna i en tidlig fase kan det hjelpe å redusere arbeidsmengden ved at relasjonsbygging og kommunikasjonen blir bedre som igjen kan føre til kortere saksbehandlingstid per bruker. Å øke kompetansen samsvarer med Barne- og Familieminister

Kjell Ingolf Ropstads ønske om å satse på kompetanseheving i barnevernet (Fellesorganisasjonen, 2018).

5.2.2 Maktrelasjoner

Maktaspekter er noe som dukker opp innenfor flere sammenhenger i barnevernet. Det er viktig å være klar over åpne og skjulte maktformer i samhandling mellom barnevernsarbeideren og barnet (Jensen, 2016). Innenfor familierådsmodellen kommer maktposisjoner tydelig frem. Ved at brukere får mye ansvar og mulighet til å styre sin egen sak endres rollen fra klient til ekspert. Dermed endres barnevernsarbeiderrollen fra ekspert til veileder (Natland & Heimonen, 2016). Resultatene viser at mer makt for bruker i familieråd gir bedre kommunikasjon og relasjonsferdigheter i familien (Slettebø, Paulsen, Christoffersen, Aadnanes, 2020, s.22). Økt makt for bruker viste at ressursene i familien rundt barnet ble synliggjort, og dreiningen i maktposisjonen førte til flere vellykkede løsninger som for eksempel slektsplasseringer (Slettebø, Paulsen, Christoffersen, Aadnanes, 2020, s.22).

Denne vridningen i rollen kan og skape utfordringer innenfor familieråds utøvelse på bakgrunn av motviljen til å gi fra seg makt. Natland & Heimonen (2016) refererer til Rauktis, McCarthy, Krackhardt og Cahalane (2010) som gjorde en undersøkelse der de så på de amerikanske barnevernsarbeiderne sine holdninger til familieråd. Resultatene viste at de ansatte var skeptisk til å gi fra seg makt, og at metoden var ressurskrevende. Natland & Heimonen (2016) viser også til en annen walisisk studie der resultatene viste at barnevernsarbeidere var skeptisk til at deltakere i familieråd var i stand til å ta gode og reflekterte beslutninger for sin egen familie (Pugh 2010; Thomas 2000). Natland (2011) sier at disse utfordringene finnes også hos det norske barnevernet. Natland (2011) sine funn viser at barnevernsarbeidere var usikker på om deltakerne hadde stort nok nettverk til at familieråd skal fungere optimalt. En annen faktor var at barnevernsarbeiderne var skeptisk til at nettverket var ressurssterkt nok til å ta gode avgjørelser. Dette kan føre til en skepsis mot å gi fra seg for mye makt. Natland & Heimonen, (2016) refererer til Johansen (2011) sin studie som viser at flere sosialarbeidere ønsket å påvirke familierådet i den retningen de mente var best. Skjer dette i praksis blir det kalt for skjult profesjonalisme (Natland & Heimonen, 2016). Basert på disse undersøkelsene tolker jeg det slikt at mange barnevernsarbeidere er redd for at å gi fra seg makten de har som profesjonsutøver. Barnevernsansatte sin skepsis om at familier og barn som har havnet i denne situasjonen selv skal løse sine egne problemer uten hjelp fra

barnevernsarbeidere kan potensielt skade effekten av familieråd (Natland & Heimonen, 2016).

Motviljen mot at barn og familier som selv har havnet i en vanskelig situasjon skal få så stor makt som familierådsmodellen tilsier kan potensielt skade effekten av familierådet. Dermed anser jeg det som viktig at barnevernsansatte er villig til å gi barn og nettverket større makt for å optimalisere

Et annet element av maktutøvelsen er hvordan barn blir involvert i sine saker. Jensen (2016) tar opp brukermedvirkning i to ulike varianter. Hun definerer hvordan maktutøvelsen i barnevernet endres når barnevernet skaper et godt samarbeid fra start kontra når barnevernet ikke oppnår godt samarbeid fra starten av. Den første varianten er når barnet og familien samarbeider på barnevernet sine premisser. Da styrkes barns medvirkning og barnevernet legger til rette for at barn skal få si det de føler under trygge omgivelser (Jensen, 2016). Den andre fasen er når barnet viser manglende samarbeidsvilje med barnevernet. Da viser funnene til Jensen (2016) at barns mulighet til medvirkning ble innskrenket. På bakgrunn av disse funnene viser det at barns medvirkningsmuligheter påvirkes av deres egne kommunikasjonsferdigheter. Dermed konkretiserer hun at barnevernsarbeidere må bli oppmerksom på åpne og skjulte maktaspekter slik at barn i alle situasjoner kan utøve ønsket brukermedvirkning.

For å bli oppmerksom på åpne og skjulte maktformer kan kollegaveiledning være nyttig for å bli bedre å snakke med barn. (Aas, 2013). Kollegaveiledning førte til at fastlåste situasjoner med bruker i flere saker fikk en positiv effekt ved at kollegaer så saken med et nytt perspektiv. Dermed kan tilsynelatende umulige oppgaver løses med refleksjon og åpenhet (Nissen, M.A., Pringle, K. og Uggerhøj, L. 2010). For at dette skal lykkes sier Nissen et al., (2010) at det må være en klar mening om barnets rettigheter, og hva de har krav på i saken. Dette er blitt styrket med lovendringen i 2018.

En utfordring med å forhindre fremtidige situasjoner med åpne og skjulte maktformer er Karin Aas sine funn om at kompetansen til barnevernsarbeidere ikke er gode nok (Aas, 2013). På bakgrunn av disse funnene antar jeg at noen barnevernsarbeidere mangler kompetanse til å møte barn som møter barnevernet med skepsis. Dette bygger jeg på regjeringens svar på barnevernets som ønsket mer ressurser til å gjøre arbeidet sitt (Fellesorganisasjonen, 2019).

Det var kompetanseløft og bedre samarbeid med ulike instanser som var fokusområdet til regjeringen istedenfor å øke ansatte i tråd med barnevernet sine ønsker.

5.2.3 Kompetanse i det å snakke med barn

Et annet element jeg vil trekke inn i drøftingen er hvordan de profesjonelle forholder seg til barn i samarbeidsprosessen. Å gi barnet nok og nyttig informasjon, ta seg tid til å høre på deres synspunkter i trygge omgivelser, la barna bidra til dokumentasjon og å åpne for tilbakemeldinger regnes som viktig for å ha et vellykket samarbeid (Toresen & Steinrem, 2018, s.65). Karin Aas(2013) sin artikkel «Å samtale med barn er mye mer enn bare å snakke med...» tar opp sentrale områder som drøfter temaet om kompetanse i det å snakke med barn. Kollegaveiledning er en metode som ble utprøvd på barnevernskontoret hun forsket på. Funnene i forsøket tyder på at de ansatte ser en positiv effekt av å motta tilbakemelding fra sine kollegaer(Aas, 2013). Både nye perspektiver som dukket opp gjennom veiledningen, og egne integrerte perspektiver som en har som yrkesutøver ble utfordret. Spesielt å drøfte saker der en har vært usikker på fremgangsmåten som ble brukt i en samtale, med andre kollegaer opplevde deltakerne som nyttig. Forskningsartikkelen fremhever også at ansatte fikk et nytt syn og respekt for barn (Aas, 2013). Holdningen gikk fra å snakke til barn til å samtale med barn. Det ble vektlagt en samtaleform der barnet selv var hovedpersonen i saken. Det ble lagt fokus på hvordan barn forstår og tenker (Aas, 2013). Hvordan en skulle gå frem i samtalen på en måte som tok hensyn til både barnet og familie. Barnevernsarbeidere etablerte også en felles forståelse med barnet før samtalen gjerne med å tegne og forklare. En deltaker trakk frem at de ansatte jobbet felles mot fokus på hvordan en skulle drøfte vanskelig saker med barn var gunstig for resultatet. Å endre fokus til at en jobbet samlet mot samme mål for å bedre brukermedvirkning tyder på er hensiktsmessig på bakgrunn av undersøkelsen (Aas, 2013).

Resultatene av prosjektet tyder på viktigheten av å se barnet som et subjekt i saken er viktig. Barnevernet er bygget opp på en formalistisk og byråkratisk måte som er lite barnevennlig. Forfatteren trekker da frem å etablere en felles forståelse med barnet det gjelder som en viktig del for å etablere et vellykket brukermedvirkning (Aas, 2013). Basert på forskningen mener forfatteren at det er behov for å øke kunnskapen til barnevernsarbeidere med å snakke med barn. Disse funnene samsvarer mye med (Toresen & Steinrem, 2018) sitt ønske. Barna i

barnevernet har kjempet lenge for å endre barnevernet sitt fagspråk. De ønsker ord som barn forstår og som gjør at det lettere å samarbeide med de voksne i barnevernet.

Hos mange barnevernskontor har det blir en vanlig praksis at det sendes en eller to ansatte på kurs der kompetansen skal bli høynet. Målet med den løsningen er at de skal gi tilbakemelding til de andre ansatte på kontoret slik at alle skal få kompetansehevingen. Funnene til Aas (2013) tyder på at det er en praksis som er vanskelig å få til med den organiseringen som er på barnevernets kontor.

5.2.4 Hvor mye skal barn bli involvert?

Det er også viktig å drøfte hvor mye barna skal være involvert, og hvor mye medvirkning skal barn skal ha i sin egen sak. Flere barnevernsarbeidere har trodd at de beskytter barnet ved å unngå å gi informasjon om deres historie, og planen for tiltak fremover (Toresen & Steinrem, 2018, s.31). Å unnlate informasjon har blitt gjort med hensyn til barnets beste. Det har vært en oppfatning at barnet har vært for ungt og sårbart til å bli gitt informasjon. (Toresen & Steinrem, 2018, s.31). Funnene fra Karin Aas støtter opp om at dette fortsatt kan være tilfelle hos noen barnevernsarbeidere fortsatt. At mange barnevernsarbeidere gruer seg til å ta opp vanskelige temaer med barnet kan hindre brukermedvirkning (Aas, 2013). Om dette skjer kan det oppstå feiltolkninger og skyldfølelse hos barnet. Om barn mangler ærlig informasjon om ting som sin situasjon kan de tolke den situasjonen som skjer på en måte som er verre enn det som er tilfelle (Toresen & Steinrem, 2018, s. 31).

Dermed må en drøfte hvor langt en skal involvere barn i medvirkning. Barnevernsbarna (2019) trekker frem at barns meninger ikke kan finnes ut med teori og forskning. Dette taler for at de må involveres i større grad for å få til god brukermedvirkning.

Det finnes eksempler der barns ønsker har blitt lagt for mye vekt på. Dagbladet skrev i 2018 om en jente som ble sprøytenarkoman som 15 åring på en statlig barnevernsinstitusjon. To år senere døde hun på samme institusjon. Under oppholdet forteller en annen beboer at de hadde ingen regler. De ruset seg fritt, de hadde ingen regler om innetid eller urinprøver. Beboerne fikk styre hverdagen slik som de ønsket seg (Hansen & Jarlsbo, 2018). Deres avsløringer viser derimot at det er viktig å være reflektert og at de ansatte ikke må gi utsatte barn for store friheter til å styre sitt eget liv.

Jeg tror at Toresen & Steinrem, (2018, s, 65) sin beskrivelse av viktigheten å gi barnet nok og nyttig informasjon er viktig for et godt samarbeid. Noe som er en riktig skritt på veien med regjeringens lovendring der en må tillegge barns mening i vedtakene. Da sikrer en at barns mening blir hørt, og de ansatte tar de forsvarlige og gode avgjørelsene for barnet. Dermed kan en sikre at man unngår uheldige situasjoner slik som Hansen & Jarlsbo (2018) lagde en stor mediesak av.

5.3 Barnets utfordringer med brukermedvirkning

5.3.1 Å bli involvert

Barn ønsker å bli involvert og være med i sin egen sak. (Steinrem & Toresen s.64, 2018). Som nevnt tidligere er det å få god informasjon viktig for å få til et godt samarbeid. Om barn oppfatter at informasjon enten blir holdt tilbake eller at de får utydelige og uklare beskjeder kan det få negative konsekvenser. Det kan føre til at kan barn bli stille og lukke seg for de voksne som er involverte. Funnene i artikkelen til Paulsen (2016) viser at mange barn opplever å ikke bli hørt av barnevernet. Det kommer også frem at barn opplever at deres sjanse til å medvirke i sin sak varierer i stor grad. Når en vet konsekvensene av at barn ikke føler at de blir hørt, må en se på mulig årsaker til hvorfor det skjer.

En faktor for at barn ikke får tilstrekkelig informasjon er at de ansatte føler seg overbelastet. Som nevnt viser fellesorganisasjonen (2019) sine undersøkelser viser at rundt 80% føler at de har for mange oppgaver til å gjøre deres ønsket arbeid. Det kan være en mulig faktor til at mange barn ikke har følt seg hørt. Paulsen (2018) sine funn viste at tillit og trygghet til barnevernsarbeideren var viktig for å få et godt samarbeid. Med tanke på tidspresset er det mulig å tro at det er et av punktene som kan bli prioritert lavere.

Funnen i Karin Aas(2013) sin artikkel tyder på at barnevernsarbeidere synes det er skummelt å snakke med barn om krevende situasjoner. Dette kan også være en faktor til at barn ikke får informasjon som de ønsker. Toresen og Steinrem (2018) sier at dette har ført til at i mange situasjoner, har de ansatte latt være å fortelle barn informasjon for å beskytte de. Mange barn opplever krevende situasjoner som kan være vanskelig og krevende å snakke om. Flere i undersøkelsen fortalte at de manglet kunnskap til å snakke med barn (Aas, 2013). De vegret

seg å undersøke og avhøre barn for å finne ut eventuelle alvorlige problemer. Dette kan føre til at de blir mindre involvert.

Med tanke på tidspresset er det mulig å tro at det er et av punktene som kan bli prioritert lavere. Den nye lovendringen i 2018 skal styrke denne problematikken. Der ble det lovfestet at barns meningen skal legges med i vedtak fra barnevernsarbeidere og fylkesmannen (Regjeringen, 2018). Dermed er det krav at barnevernet tar med barns mening i deres saker. Hvorfor Mossing (2020) sin artikkel viser at 40% av barna ikke ble snakket med kan diskuteres. En årsak kan være Fellesorganisasjonen (2018) sin undersøkelse om tidspress kan ha en effekt. Dette kan forsterkes med at kun en femtedel av sakene ble grunnlagt hvorfor de snakket med barna slik loven sier ansatte skal gjøre (Mossing, 2020). I samme artikkel varsler regjeringen at de skal komme med forslag til ny barnevernslov våren 2021 som skal bedre problemet med brukermedvirkning i barnevernet.

5.3.2 utfordringer med språk

Toresen og Steinrem (2018) referer også til at språket har vært en utfordring. Barn forteller at de sliter å forstå ordet medvirkning. Dette forsterkes ved at barnevernsarbeidere svarer ulikt om hva medvirkning betyr. Å ha en så uklar definisjon synes barn hemmer samarbeidet (Toresen & Steinrem, 2018, s.64). Dette formidlet Forandringsfabrikken til regjeringen, men medvirkningsbegrepet ønsket ikke regjeringen å endre (Barne- Familiedepartementet, 2017). Riktignok har mange begreper blitt endret på hos ulike barnevernskontor. Eksempler på endringer er at en ikke snakker om «saken», men om barnet eller ungdommen. De har også byttet ut saksbehandler til kontaktperson. Endringene er gjort for at barn skal forstå bedre hva som skjer i sin egen sak. De ulike endringene kan derimot skape noen dilemmaer for begge sider av saken. Det kan være utfordrende for mange barnevernsarbeidere og endre bruken av ord og begreper som er integrert i deres arbeid (Toresen & Steinrem, 2018, s.30). Dermed er det viktig å drøfte hvor mye en skal tilpasse språket til barn og familien.

Makt kan være tilpasset språket, og om de involverte ikke forstår informasjon som blir gitt kan det føre til avmakt. Det er tydelig at det er noe uenighet mellom organisasjoner som forandringsfabrikken som kjemper for barns rettigheter og barnevernstjenesten og regjeringen

om hvor grensene skal gå. Partene har derimot tett dialog om ulike tiltak kontinuerlig (Barne- og familiedepartementet, 2016). I forskningsartiklene kommer det ingen løsning på hva som er optimalt, men det kommer frem at er ideelt med at god dialog slik at tjenesten blir bedre både for brukere og de ansatte i fremtiden.

5.4 Familieråd

Familieråd som modell fokuserer på at barn og familie skal delta i diskusjoner og beslutninger som gjelder deres egen situasjon. Forskning viser at familieråd kan bidra til å fremme demokratiske prosesser i familie og nettverk, og forbedre relasjoner som har vært preget av ulike utfordringer (Strandbu & Heimonen, 2016). Slettebø, Paulsen, Christoffersen, Aadnanes, (2020) forteller at det barn gir gode tilbakemeldinger på bruk av familieråd. Riktignok syns barn at det tar for lang tid fra det blir bestemt å avholde familierådet til det faktisk blir avholdt. Dette følte som en psykisk belastning, men allikevel mente barna at det var verdt å gjennomføre familieråd.

Det er derimot også noen utfordringer med modellen familieråd. Funn i artikkelen viser at barnevernsarbeidere sin oppfatning av familieråd viser at oppfølging av familieråd virker å være manglende (Saus et al., 2017). I Norge er oppfølgende familieråd anbefalt praksis, men undersøkelser viser at få oppfølgende familieråd er vanlig. Dette kan tolkes som passiv motstand, der brukernes medvirkning ikke er ønskelig og barnevernets makt gjenopptas. Når barnevernet ikke følger opp handlingsplanen beskriver slik som, Moyle (2014) og Mpofo og Conyers (2002) kaller for «tokenisk» tendenser innenfor familieråd. Dette kan på norsk oversettes til «en liksom demokratisk situasjon». Resultatene av analysen tyder på at dette ikke er tilfelle. Gjennom undersøkelsen kommer det frem at barnevernsarbeiderne knyttet familieråd som en positiv måte for å fremme brukermedvirkning (Saus et al., 2017).

En faktor som forfatterne trekker frem er mangel på tid og kapasitet som går utover oppfølging av familieråd(Saus et al., 2017). Fra før er barnevernsarbeidere preget av arbeidsdager med mange saker og tidspress (Fellesorganisasjonen, 2019). Knapphet med tid tyder på å være en viktig faktor for å forstå barnevernsarbeiderne sin positive oppfatning av familieråd, men også mangelen på oppfølging av familieråd. Et resultat av dette er at både bruker og barnevernsarbeideren ender opp med en følelse av manglende oppfølging og brutte løfter/forhåpninger. En ungdom har mest sannsynlig opplevd å blitt sviktet og løfter har blitt

brutt av familien i oppveksten. Dermed kan det være svært uheldig om barnet opplever å bli sviktet av det offentlige med at de bryter løftene med oppfølgende familieråd. Dette kan få konsekvens for videre samarbeid i saken. (Saus et al., 2017)

Strandbu & Heimonen (2016) drøfter også noen potensielle negative sider med familieråd for brukeren sin side. Enkelte følte at det ikke var ideelt å lage handlingsplan uten de profesjonelle til stede. Holland (2012) peker på at det er noe motsetning i idealet om myndiggjøring og brukermedvirkning. Det blir også stilt spørsmål om metodens vektlegging om dialog, deltakelse og relasjon. Gjennom forskningen så er det vanskelig å komme med en konkret vurdering av effekten av familieråd (Strandbu & Heimonen, 2016). Ting tyder på at om en skal se en positiv effekt innenfor brukermedvirkning så er det viktig å få til flere familieråd. Dermed blir det i fremtiden viktig å løse de organisatoriske forholdene slik at de ansatte får tid til å gjennomføre flere familieråd og oppfølgende familieråd i fremtiden.

6.0 Avslutning

Når en skal svare på problemstillingen jeg har så påvirkes det av en flere ulike faktorer. Barnevernet er unikt fagfelt som preges av en høy grad av krysspress. Ofte blir barnevernet fremstilt som at de gjør for lite for sent, eller for mye for tidlig. Dermed er det vanskelig å finne balansen på hvor inngripende tiltak barnevernet skal utføre. Unikt med barnevernet er at de jobber med oppgaver og tiltak som er svært inngripende for familien det gjelder. Dermed har det ført til at negative vinklinger på barnevernet i media. Dette er uheldig når det skaper mistillit i befolkningen og kan hindre godt samarbeid med barnevernet. Barnevernet gjør en avgjørende arbeid i samfunnet da de hjelper barn og unge i sårbare situasjoner. Dermed blir det viktig å få til en optimal samarbeid med de involverte i sakene.

Når en ser på barnevernsarbeidere sin rolle i medvirkning med barn kommer det frem noen viktige faktorer. Makt kan utgjøre en vesentlig faktor med at de har myndighet til å ta ulike beslutninger. Resultatene viser at makt kan påvirke brukermedvirkning i enkelte sammenhenger. Det kommer også frem at språk har mye å si på hvordan maktutøvelsen mellom barn og de ansatte. Å ha et språk som både barn og familien forstår sees som en viktig del av å styrke barns medvirkning. Forskningsartiklene og teorien tyder også på at åpenhet er viktig for å øke medvirkningen til barn. En annen ting som oppgaven tar opp er kompetansen barnevernsarbeidere har ved å snakke med barn. Der resultatene tyder på at flere ansatte

mangler kompetanse i å snakke med barn. Kollegaveiledning ble utprøvd som en metode for å bedre kompetansen om å snakke med barn som tyder på å ha en positiv effekt.

Det har vært en oppfatning om at å unnlate å gi krevende informasjon til barnet har vært gjort for å beskytte barna. De empiriske funnene tyder derimot på at åpenhet i informasjonen til barnet er positivt. Da merker barn at de ansatte ikke holder skjult informasjon og dermed unngår en at barn konstruerer sin egen virkelighet. Barn merker ofte fort om voksne holder igjen informasjon. En kan også unngå at viktig informasjon går tapt. Barn ønsker å være med i samarbeidet, og kan bidra med informasjon om saken som er vanskelig å oppdage uten å kommunisere med hverandre. Derimot så må en vurdere hvor innblandet barnet skal være når en skal ta avgjørelser i saken. Barnet skal få lov til å si sin egen mening, så skal barnevernsarbeideren ta hensyn til det en har fått vite og deretter avgjørelsen. Da er vi sikret at informasjonen er kommet frem fra alle parter. Så skal barnevernsarbeideren i lys av sin profesjon ta det best mulige valget for de involverte. Dette skal grunngis i henhold til ny lovendringen i 2018.

Familieråd som metode tyder på å ha en god effekt for å fremme brukermedvirkning. Det spesielle med denne metoden er hvordan maktforskjellen viskes ut og de involverte får i mye større grad mulighet til å påvirke sin egen livssituasjon. Minuset med denne metoden er at den er tidskrevende og blant annet ugunstig arbeidstid. Når 80% barnevernsarbeidere forteller at de er overarbeidet kan ting tyde på at det kan bli utfordrende å få ressurser til å gjennomføre flere familieråd. Forskning tyder på at resultatene av utvidet familieråd har en reell effekt på å styrke barns medvirkning. Dermed anser jeg det som et viktig område for barnevernstjenesten å prøve å få nok ressurser til å gjennomføre flere familieråd i fremtiden, samt å ha flere oppfølgende familieråd.

7.0 Litteraturliste

Barne- og likestillingsdepartementet. (2018) *Endringer I barnevernloven* Barnevernloven. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/endringer-i-barnevernloven-fra-1.-juli/id2606170/>

Barnevernloven. (2018). Lov om barnevernets oppgaver (LOV-1992-07-17-100) Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1

Barne- og likestillingsdepartementet. (2016) *Endringer i barnevernsloven* (Prop. 73 L(2016-2017)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/?ch=4>

Bufdir (2020, 1.april). Barnevernsstatistikk. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/

C. K. Hansen. (2020, 24. April). Sluttrapport om Samnanger: Offentlig omsorg har ødelagt barndommen hennes. Hentet fra <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/Wb5n3K/sluttrapport-om-samnanger-offentlig-omsorg-har-oedelagt-barndommen-hen>

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (6. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Hansen, A., R, Jarlsbo. (2018, 15. April). 15-åring ble sprøytenarkoman på statlig barneverninstitusjon. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/15-aring-ble-sproytenarkoman-pa-statlig-barnevernsinstitusjon/69583335>

Holland, S. og Rivett, M. (2008). 'Everyone started shouting': making connections between the process of family group conferences and family therapy practice. *British Journal of Social Work*, 38(1)

Jill Berrick, Jonathan Dickens, Tarja Pösö & Marit Skivenes (2019) Children's and parents' involvement in care order proceedings: a cross-national comparison of judicial decision-makers' views and experiences, *Journal of Social Welfare and Family Law*, 41:2, 188-204,
Johansen, S. (2011) Interaksjonelle og interpersonlige prosesser i nettverksråd, doktoravhandling, Trondheim: NTNU.

Kildekompasset (2015, 21. April). Hva er fagfelleevaluering. Hentet fra: <http://kildekompasset.no/kildekritikk/ord-uttrykk/hva-er-fagfelleevaluering.aspx>

Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Landsforeningen for Barnevernsbarn. (2019, 1. November). Hvorfor er medvirkning så viktig. Hentet fra: <https://barnevernsbarna.no/2019/11/01/hvorfor-er-medvirkning-sa-viktig/>

Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), Sosialt arbeid: En grunnbok (s. 36-46). Oslo: Universitetsforlaget.

Magnus, P. og Bakketeig, L.S. (2002). Prosjektarbeid i helsefagene. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Mossing, J,B (27. Mai, 2020) Barnevernet snakkar ikkje med barna i 4 av 10 undersøkingssaker, *NRK*, Hentet fra <https://www.nrk.no/vestland/barnevernet-snakkar-ikkje-med-barna-i-4-av-10-undersokingsaker-1.15026776>

Moyle, P. (2014). *Maori social workers`experience care and protection: A selection of findings*. Aotearo New Zealand Social Work, 26.

Mpofu, E. og Conyers, L. M. (2002). *Application of tokenism theory to quality enhancement in rehabilitation services*. Journal of Applied Rehabilitation Counseling, 33(2), 31.

Natland, S. (2011) Spørsmål om den gode «timing»: Nettverksråd i sosialarbeiderens hverdag, *Fontene Forskning*, 2:40–52

Nielsen H.S, Skogstrøm, L. & Toresen, F.H. (2020, 30 april). 2 brødre. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/a-magasinet/i/0nyWvg/to-brødre?>

Nissen, M.A., Pringle, K. og Uggerhøj, L. (red.) (2007). Magt og forandring i sosialt arbejde. København: Akademisk forlag

Pugh, R. (2010) *A family group conference pilot project: evaluation and discussion*, Practice 14(2):45–58.

Rauktis, M.E., S. McCarthy, D. Krackhardt og H. Cahalane (2010) *Innovation in child welfare: The adoption and implementation of family group decision making in Pennsylvania*. Children and Youth Services Review 32:732–739.

Rønning, R. & Solheim L, J. (1998) Hjelp på egne premisser?: Om brukermedvirkning i velferdssektoren. Oslo: Universitetsforlaget

Schönfelder, W., Andersen, S., & Kane, A. (2018). *Handlingsrom i barnevernet : Muligheter og begrensninger for profesjonsutøveren*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skogstrøm, L. (2019, 17.januar). 106 barnevernssaker gjennomgått: Ny rapport avslører alvorlig svikt i barnevernet. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/a2RLKa/106-barnevernssaker-gjennomgaatt-ny-rapport-avslorer-alvorlig-svikt-i-barnevernet?>

Slettebø, T., & Seim, S. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Slettebø, T, Paulsen, V, Christoffersen, H, Aadnanes, M,. 2020. *Familieråd i barneverntjenesten arbeid med akutt saker* (VID Rapport 2020/4). NTNU samfunnsforskning

Støren, I. (2010). *Bare søk! : Praktisk veiledning i å systematisere kunnskap*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Søvig, K.H. (2020, 9. januar). Kommentar til høstens barnevernssaker. Hentet fra <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8stens-barnevernssaker-mot-norge>

Toresen, G., & Steinrem, I. (2018). *Barnas barnevern*. Oslo: Universitetsforlaget.

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgåve

BSV5-300 Bacheloroppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	13-05-2020 13:17	Termin:	2020 VÅR
Slutt dato:	20-05-2020 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgåve	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 BSV5-300 1 BO 2020 VÅR		
Intern sensor:	Magne Eikås		

Deltaker

Navn:	Markus Lerpold
Kandidatnr.:	382
HVL-id:	573622@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	9898	Inneholder besvarelsen	Nei
Egenerklæring *:	Ja	konfedensielt	
		materiale?:	

Jeg bekrefter at jeg har ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei